

הלכות ברכת הפירות - א

בורא פרי העץ, האדמה ושהכל

ברכות מ, סע"א

היכא ממברכין בורא פרי העץ, היכא דכי שקלת ליה לפירי איתיה לגוואזא והדר מפיק, אבל היכא דכי שקלת ליה לפירי ליתיה לגוואזא דהדר מפיק, לא ממברכין עליה בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה.

שוע"ר סי' רג

וסימן לידע איזה פרי העץ ואיזה פרי האדמה, כל שאילו ינטל הפרי ונשאר הענף קיים לשנה הבאה ומוציא הפרי הרי זה פרי העץ, אבל כל שכלו עציו לגמרי בחורף וחוזרים וצומחים משרשיו אין פירותיו חשובים פרי העץ ומברכין עליהם בורא פרי האדמה. לפיכך ממברכין על תותים הגדילים בסנה בפה"א.

סדר ברה"נ פ"ו

(א) כל האילנות משויצאו פרי אף על פי שהוא קטן מאד שם פרי עליו ומברכין עליו ברכתו הראויה לו דהיינו בורא פרי העץ ... ובלבד שלא יהא מר או עפוף (כלומר זויע"ר) ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפילו על ידי הדחק, שאז אין ממברכין עליו כלל, ואפילו אם מיתקן על ידי האור או דבר אחר אין שם פרי עליהם כלל ומברכים עליהם שהכל נהיה בדברו.

(ב) וכן שקדים המרים אין ממברכים עליהם כשהם גדולים ואינן ראויין לאכילה אפילו על ידי הדחק, אבל אם מיתקן על ידי האור או דבר אחר ממברכין עליהם בורא פרי העץ.

(ד) קליפי הפירות, כגון קליפי מרנצי"ן המרוקחים, אינו ממברך עליהם בורא פרי העץ, שאינן עיקר הפרי שנוטעין האילן בשבילו. ויש אומרים שגם קליפי הפירות נחשבים מכלל הפרי עצמו וממברכין עליהם בורא פרי העץ. וספק ברכות להקל בדיעבד, אבל לכתחילה ממברכין עליהם בורא פרי האדמה ויצא לדברי הכל.

(ה) מיני פירות גרועים הגדלים ביער, כגון תפוחים קטנים ואגסים קטנים (שקורין בארין), אף על פי שהם ראויים לאכילה אינן חשובים פרי, וממברכים עליהם שהכל נהיה בדברו ... אבל אגוזים הגדלים ביער פירות חשובים הם וממברכין עליהם בורא פרי העץ. וכן עשבי השדה שאינן נזרעין, הואיל והם גרועים מצד עצמן, יש אומרים שממברכין עליהם שהכל. והאר"י ז"ל היה נוהג לברך בורא פרי האדמה על הגדלים בארץ, ובורא פרי העץ על הגדלים באילן, אפילו הם מינים גרועים כעשבים ודומיהם.

(ו) וסימן לידע איזהו פרי העץ ואיזהו פרי האדמה בעצים הנמוכים כמיני סנה וכיוצא בו. יש אומרים שכל עץ העושה פירות משנה לשנה, אף אם בחורף כלה כל העץ שלמעלה מהקרקע, העיקר והענפים, ולא נשאר אלא השורש בארץ שחוזר ומצמיח העיקר וענפיו ועליו ופירותיו בשנה השניה, הרי זה אילן גמור וממברכין על פירותיו בפה"ע. ויש חולקים בזה ואומרים, שמאחר שכלה כל העיקר בחורף וחוזר וצומח משרשו נקרא פרי האדמה, לענין ברכה. ויש אומרים שאפילו העיקר נשאר קיים כל החורף רק שענפיו נושרים בחורף וחוזרים וצומחים בקיץ מהעיקר ומוציאין עליו ופירות, אין פירותיו חשובים לברך עליהם בפה"א. ויש לחוש לדבריהם לכתחלה לברך בורא פרי האדמה, ואם בירך בורא פרי העץ אף על פירות עץ שכלה כל העיקר וענפיו בחורף ולא נשאר אלא השורש, יצא בדיעבד.

(ז) וכל זה כשחוזרים וצומחים ענפים מהעיקר והענפים הם שמוציאים עליו ופירות, ולא העיקר שהוא קשה. אבל מיני עצים רכין שהעלין והפירות יוצאין מהעיקר עצמו, אינו נקרא אילן כלל לדברי הכל לענין ברכת בורא פרי העץ ... ואף אם אינו כלה כלל בחורף אלא כל העיקר נשאר קיים כל החורף וחוזר ומתלחלח ומוציא עליו ופירות בשנה השנית, ממברכין עליהם בורא פרי האדמה.

(טו) המטגן אגוז בעודו רך ומר ממברך שהכל, לפי שאין נוטעים האגוז אלא ע"ד לאכלו בגמר הפרי ולא קודם לכן, שלא להפסידו ולהסירו מהאילן קודם שיגמר גידולו. אבל קליפת הפרי שמטגנה עד שנעשית ראויה לאכילה ממברך בפה"א, לפי שע"ד כן נוטעים גם כן לאכול הקליפה על ידי טיגון לאחר שיגמר הפרי, אלא לפי שכיון שאינו עיקר הפרי שע"ד נוטעים האילן, אינו חשוב כל כך לברך עליו בפה"ע אלא בפה"א.

(כא) זנגביל בעודו רטוב, שהוא ראוי לאכילה ממברכין עליו בורא פרי האדמה ולא בורא פרי העץ, לפי שאינו עיקר הפרי כי הוא שורש תחת הקרקע.

(כב) מיני בשמים ותבלין שאין דרכם להאכל אלא כשמתבלין בהם התבשיל, ואז התבשיל הוא עיקר ואין האכילה נקראת על שם התבלין כלל, וכאילו אינן עומדים לאכילה כלל, כגון ציטווער וכיוצא בו, אין שם פרי עליו. ואף אם תיקנו והכשירו לאכילה כמות שהוא, כמו שרגילין שצולין ציטווער ואוכלין לרפואה, אין ממברכין עליו אלא שהכל, כיון שאין נוטעין אותו על דעת לאכלו כלל אלא על דעת ליתנו בתבשיל.

סדר ברה"נ פ"ז

כמהין ופטירות ... אף שגידולם מן הארץ שמלחלוחית הארץ הם גדלים על העצים ועל הכלים, כיון שאין יניקתם מן הארץ אלא מן האויר אינם נקראים פרי האדמה וממברכין עליהם שהכל.